

Pokyčiai darbe ir darbo užmokesčio skirtumai 2017 m. Europos darbo vietų stebėsenos ataskaita

Išvadas

2016 m. užimtumas ES galiausiai pasiekė tą patį lygį, koks jis buvo iki pasaulio finansų krizės. Nuo 2013 m., kai prasidėjo atsigavimas, sukurta aštuoni milijonai naujų darbo vietų. Dauguma šių naujų darbo vietų sukurta paslaugų sektoriuje, tačiau užimtumas akivaizdžiai išaugo ir gamybos sektoriuje – jame sukurta apie 1,5 mln. naujų darbo vietų.

Šioje šeštojoje metinėje Europos darbo vietų stebėsenos ataskaitoje išsamiau apžvelgiami pastarojo meto užimtumo pokyčiai valstybių narių ir visos ES lygmeniu (nuo 2011 m. antrojo ketvirčio iki 2016 m. antrojo ketvirčio). Ataskaitos 1 dalyje taikomas darbo vietų analize grindžiamas metodas, kuriuo remiantis užimtumo pokyčiai aprašomi kiekybiškai (kiek darbo vietų sukurta ar panaikinta kokiuose sektoriuose) ir kiekybiškai (kokios tai buvo darbo vietos, visų pirma vertinant vidutinį valandinį darbo užmokestį). 2 dalis yra labiau analitinio pobūdžio, joje aptariamas profesijų vaidmuo Europos darbo užmokesčio skirtumų formavimosi procese ir tai, kokių mastu fiksuojamos darbo vietų poliarizacijos ir kokybės gerėjimo tendencijos prisidėjo prie darbo užmokesčio skirtumų formavimosi procesų praėjusį dešimtmetį.

Politinės aplinkybės

ES pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategijoje „Europa 2020“ numatytas įsipareigojimas skatinti didelį užimtumą ir produktyvumą. Tai reiškia, kad dėmesys vėl sutelktas į ankstesnėje Lisabonos darbotvarkėje nustatytą tikslą – kurti „daugiau ir geresnių darbo vietų“. Norint spręsti pernelyg smarkiai išaugusio nedarbo problemą, reikia sukurti daugiau darbo vietų. Be to, siekiant vėl pagerinti Europos piliečių gyvenimo lygį besiplečiančioje integruotoje pasaulio ekonomikoje, reikia geresnių ir produktyvesnių darbo vietų. 2012 m. užimtumo srities dokumentų rinkinyje („Ekonomikos atsigavimas kuriant darbo vietas“) Europos Komisija nurodo sektorius, kuriuose užimtumo augimas labiausiai tikėtinas – tai sveikatos

paslaugų, informacijos ir ryšių technologijų, asmeninių ir namų ūkio paslaugų sritys, taip pat labai perspektyvi, nors ir sunkiai apibrėžiama „žaliųjų darbo vietų“ kategorija. Remiantis šioje ataskaitoje taikomu darbo vietų analize grindžiamu metodu, pateikiami aktualūs duomenys apie užimtumo lygius ir darbo vietų kokybę sektoriuose bei profesijose, kuriems būdingas augimas arba nuosmukis.

Darbo vietų analize grindžiamą metodą XX a. dešimtajame dešimtmetyje JAV ėmė taikyti Nobelio premijos laureatas Josephas Stiglitzas, o po to patobulino Erikas Olinas Wrightas ir Rachel Dwyer. Šiame ankstesniame JAV parengtame darbe nagrinėtas konkretus klausimas, – ar darbo vietų skaičiaus augimas pasiektas darbo kokybės sąskaita, – ilgainiui buvo patikslintas. Darbo vietų analize grindžiamas metodas taikomas siekiant įvertinti, kiek išsivysčiusių ekonomikų užimtumo struktūra yra poliarizuojanti ir lemia vidutiniškai apmokamų darbo vietų skaičiaus mažėjimą arba kiek tos struktūros kokybė gerėja, kai ima didėti aukštos kvalifikacijos darbuotojų pasiūla. Atsižvelgiant į tai, kad užimtumui tam tikrose rinkose būdinga poliarizacija, šiame tyrime taip pat atsižvelgiama į platesnį susirūpinimą dėl didėjančios nelygybės.

Pagrindinės išvados

Užimtumo pokyčiai 2011–2016 m.

- Palyginti su trejais ankstesniais metais, 2016 m. 2 ketvirtyje ES darbą turėjo aštuoniais milijonais žmonių daugiau. Užimtumo augimas nuo 2013 m. tik šiek tiek didesnis gerai apmokamų darbo vietų segmente. Taip pat fiksuojamas stabilus mažai ir vidutiniškai apmokamų darbo vietų augimas, o tai dera su vartojimo nulemtu atsigavimo tendencijomis.
- Per ilgesnį laikotarpį (nuo XX a. dešimtojo dešimtmečio pabaigos) geriau apmokamų darbo vietų daugėja palyginti sparčiau nei visų kitų darbo vietų. Tai pasakytina tiek apie nuosmukio, tiek apie kitus laikotarpius.

- Daugiau kaip 7 iš 10 darbo vietų Europos Sąjungoje yra paslaugų sektoriuje – vien jame nuo 2011 m. sukurta per 8 milijonus darbo vietų. Pastarojo meto paslaugų sektoriaus užimtumo augimas yra asimetriškai poliarizuotas – daugiau darbo vietų sukuriama viršutiniame ir apatiniame darbo užmokesčio spektro segmentuose.
- Be to, nuo 2013 m. gamybos sektoriuje darbuotojų skaičius išaugo 1,5 mln. Didelė dalis darbo vietų sukurta inžinerijos, profesionalios veiklos ir vadybos sektorių aukščiausioje darbo užmokesčio kvintilėje, o ne labiau tradicinių nekvalifikuotų gamybos darbo vietų segmente. Proporcingai daugiausiai naujų gamybos sektoriaus darbo vietų sukurta 13 valstybių narių, kurios į ES įstojo po 2004 m.
- Daugelyje sparčiau augančių didesnių užimtumo sektorių vyresnių darbuotojų dalis smarkiai išaugo, todėl galima daryti išvadą, kad ilgesnis profesinis gyvenimas ir vėlesnis išėjimas į pensiją yra ne mažiau svarbūs pastarojo meto užimtumo augimo veiksniai nei darbo rinkos dinamikos atsigavimas.

Pokyčiai darbe ir darbo užmokesčio skirtumai

- Profesijos yra labai svarbus veiksnys, nuo kurio priklauso darbo užmokesčio skirtumai Europoje. Taip iš dalies yra dėl to, kad per profesijas pasireiškia kitų veiksnių, pvz., žmogiškojo kapitalo, socialinės klasės ir segregacijos pagal lytį ar amžių, įtaka darbo užmokesčio skirtumams. Tačiau ir pačios profesijos veikia darbo užmokesčio skirtumus, greičiausiai dėl tokių konkrečių mechanizmų kaip profesinio licencijavimo, kvalifikacijos nustatymo ar pameistrystės sistemos.
- Nors darbo užmokesčio skirtumai įvairiose Europos šalyse labai skiriasi, profesijos yra stebėtinai panašus pagrindas darbo užmokesčio pasiskirstymui visose šalyse. Darbo užmokesčio netolygumas tarp profesijų ir pačiose profesijose, taip pat darbo užmokesčio hierarchija pagal profesijas (tai, kuriose profesijose darbo užmokestis yra didesnis, o kuriose mažesnis) iš esmės yra tokie patys visose šalyse. Įvairiose šalyse skiriasi tokie aspektai kaip konkrečių profesijų atstovams mokamo darbo užmokesčio faktiniai skirtumai ir tai, kaip darbo užmokestis yra grupuojamas į platesnes grupes arba siejamas su žmogiškojo kapitalo skirtumais.
- Nepaisant to, kad darbo vietų poliarizacija po didžiojo nuosmukio padidėjo ir išsiplėtė, pastarąjį dešimtmetį profesijų dinamika nebuvo pagrindinis veiksnys, lėmęs darbo užmokesčio skirtumų procesus. Daug didesnę įtaką bendroms darbo užmokesčio skirtumų tendencijoms turėjo ne skirtingų profesijų darbuotojams mokamo darbo užmokesčio arba profesinės struktūros pokyčiai, o profesijų darbo užmokesčio pasiskirstymo pokyčiai.

Papildoma informacija

Ataskaita „Occupational change and wage inequality: European Jobs Monitor 2017“ („Pokyčiai darbe ir darbo užmokesčio skirtumai. 2017 m. Europos darbo vietų stebėjimo ataskaita“) skelbiama adresu <http://eurofound.europa.eu/publications>.

Norėdami gauti daugiau informacijos, susisiekite su mokslinių tyrimų vadovu Enrique Fernández-Macíasu e. paštu efe@eurofound.europa.eu.